

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
Пряшівський університет (м. Пряшів, Словаччина)
Педагогічний факультет Карлового університету (м. Прага, Чехія)
Науковий університет імені Етвеша Лоранда (м. Будапешт,
Угорщина) Вища лінгвістична школа (м. Ченстохова, Польща)
Інститут педагогіки і психології
Університету імені Яна Кохановського в Кельціх (Польща)
Гуманітарний-педагогічний коледж
Мукачівського державного університету

ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник тез доповідей
за матеріалами VIII Міжнародної
науково-практичної конференції
24-25 жовтня 2024 року**

Україна, Мукачево 24-25 жовтня 2024 р.

УДК 37:378.011.3-057.4:005.332.4-043.83:339.92(477:4)(043.2)
О-72

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(протокол № 3 від 25 жовтня 2023 р.)*

Рецензенти:

Староста Володимир Іванович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (м. Ужгород);

Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (м. Черкаси).

Редакційна колегія: Щербан Т.Д. – д.психол.н., професор (голова); Гоблик В.В. – д.е.н., професор; Товканець Г.В. – д.пед.н., професор; Кобаль В.І. – к.пед.н., професор; Молнар Т.І. – д.пед.н., професор; Горват М.В. – к.пед.н., доцент; Мочан Т.М. – к.пед.н., доцент; Фенчак Л.М. – к.пед.н., доцент.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

О-72 **Освіта і формування** конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2024 р., Мукачево / Ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2024. 328 с. ISBN978-617-7495-53-5

У збірнику представлено тези доповідей учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції “Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції”. Учасниками конференції запропоновано до обговорення проблеми розвитку закладів загальної середньої та вищої освіти, освіти дорослих і професійної активності фахівців.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів, які займаються проблемами національної освіти в умовах інтеграції в європейський і міжнародний освітній простір.

УДК 37:378.011.3-057.4:005.332.4-043.83:339.92(477:4)(043.2)

ISBN978-617-7495-53-5

© Мукачівський державний університет, 2024

<i>ТОВКАНЕЦЬ Г.В., СОЙМА В.Й.</i>	
МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	264
<i>ТОВКАНЕЦЬ Г.В., ТВЕРДОХЛІБ Л.Ю.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	267
<i>ТОВКАНЕЦЬ Г.В., ШТЕФАНЬО Ж.М.</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	270
<i>ТОВКАНЕЦЬ О.С., БАРОН К.М.</i>	
НАПРЯМИ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ.....	272
<i>ТОВКАНЕЦЬ О.С., ДЬОЛОГ Д.Ю.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	275
<i>ТОВКАНЕЦЬ О.С., ТОМАШ К.М.</i>	
ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	277
<i>ТУРКО Б.Б., МЕЛЬНИК Т.І.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	280
<i>ТУРЯНИЦЯ М.М., ЛІБА О.М.</i>	
ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї І ШКОЛИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	282
<i>ФАБРИЦЬЙ І.І., ЛІБА О.М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГЕОМЕТРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	285
<i>ФЕДОР А.Р., ФЕНЧАК Л.М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З БАТЬКАМИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ	287
<i>ФЕЛЬЦАН Є.Ю., МОЧАН Т.М.</i>	
ЗНАЧЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	289
<i>ФЕНЦИК О.М., АЛМАШІЙ Т.М.</i>	
ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	292
<i>ФІЙСА Н.В.</i>	
СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	294

Список використаних джерел

1. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2012. 135 с.
2. Савчук В. О., Ройко Л. Л. Використання технологій інтерактивного навчання як засобу активізації пізнавальної діяльності школярів. *Математика. Інформаційні технології. Освіта: збірник тез доп. XII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 2-4 червн. 2023 р.)*. Луцьк, 2023. С. 181–184.
3. Староста В. І. Методи інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (61). С. 256–262.

ТОВКАНЕЦЬ Г.В.,
д.пед.н., професор,
Мукачівський державний університет, Україна
СОЙМА В.Й.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет, Україна

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відповідальність як вольову якість у контексті стійкої характеристики суб'єкта, як стабільну властивість особистості розглядає значне коло дослідників. Зокрема у наукових дослідженнях підкреслюється, що у молодшому шкільному віці відповідальність як якість перебуває у процесі формування. Цей процес залежить від того, як розвивається та ускладнюється діяльність дитини (гра – навчання – праця), яка діяльність зараз є провідною, як змінюються соціальні умови, яке місце займає в системі суспільних відносин. Тому про відповідальність учнів молодших класів можна говорити як про стійку якість, що виявляється на рівні звички, емоційного прориву або на рівні свідомої вольової напруженості.

Доцільно розглядати прояв відповідальності у молодших школярів окремо у різних видах діяльності. Дослідження [1; 2; 5] показали, що вольові якості, зокрема відповідальність, проявляються у молодшому шкільному віці переважно в ігровій діяльності, потім – у трудових діях, і лише на третьому місці, у міру формування позиції школяра, – у навчальній діяльності.

У педагогічній літературі з проблеми морального виховання дітей [2; 5] розкриваються умови та методи, реалізація яких дозволить досягти ефекту у розвитку особистості учня. Усі методи та прийоми формування вольових якостей, у тому числі відповідальності, можна звести до чотирьох основних груп. До першої групи відносимо ті методи роботи, які безпосередньо спрямовані на свідомість людини, на мету створення у неї переконань та понять, без яких не може бути правильної поведінки. Це роз'яснення, читання, бесіда, всі форми колективного обговорення, де найбільш яскраво представлені аналіз та самоаналіз. Усі ці методи можна назвати методами переконання. У другій групі об'єднуються методи, які допомагають людині на практиці розвивати та закріплювати відповідальну поведінку: це методи вправ. До третьої групи відносимо методи та прийоми, що спонукають людину підвищувати вольові зусилля, працювати над формуванням відповідальності. Це заохочення, вимога та примус. Ну і четверта група методів – це методи та прийоми виховної роботи над собою, методи самовиховання [2].

Слід пам'ятати, що названі методи та прийоми мають чисто інструментальний характер. Формувати відповідальність можна тільки в тому випадку, якщо вдається наповнити їх суспільним змістом. Для формування відповідальності необхідно, щоб дитина емоційно переживала доручене їй завдання, усвідомлювала важливість, необхідність своєї діяльності не лише для неї самої, але й для інших людей [5].

У практиці виховання широко використовуються різноманітні форми організації виховної роботи учнів початкової школи. Організаційними формами виступають, перш за все, індивідуальні та групові етичні бесіди, обговорення змісту художніх творів та конкретних вчинків, усні журнали, зустрічі, ранки та ін. Вікові особливості школярів, досвід їх діяльності та поведінки, рівень розвитку моральної свідомості певною мірою диференціюють форми організації словесного впливу.

Важливу роль відіграють слова вчителя. В. Сухомлинський вважав, що якщо педагог не уміє вибирати зі скарбниці мови саме ті слова, що необхідні, щоб знайти шлях до серця дитини, якщо в процесі виховання норм моралі і моральності не викликає позитивних емоцій, подібних тим, що з'являються в людини від зіткнення з чимось близьким і дорогим, то для освітнього процесу це є дуже негативним. Слово повинно бути ємним, мати глибокий сенс, емоційне забарвлення, воно повинно залишати слід у думках і душі вихованця [4].

Як основний засіб формування відповідальності у дітей зазвичай використовуються етичні бесіди. Етичні бесіди є спеціальним мето-

дом виховання і одним з різновидів переконання як найважливішого загального методу розвитку моральних якостей особистості учнів молодшого шкільного віку. Сутність розповіді як методу виховання полягає в тому, що педагог розкриває перед учнями розгорнуту оцінку, яка має моральний зміст. При цьому важливими є методи діалогічної форми, зокрема бесіди [2]. Водночас етичні бесіди не можна розглядати як універсальний метод формування відповідальності [1]. Етичні знання, які виражені в моральних правилах, нормах та принципах поведінки людей у суспільстві, моральні уявлення та поняття мають надто складний і багатогранний характер [5]. І, звичайно, в одній етичній розмові неможливо детально і глибоко розкрити школярам їх зміст. До того ж рівень розвитку мислення та пізнавальної діяльності учнів цього віку не завжди дозволяють їм всебічно осмислити і засвоїти суть складних моральних утворень. Тому формування у молодших школярів відповідальності, а також виховання моральних якостей особистості відбувається не відразу, а поступово, і потребує певного періоду часу.

Список використаних джерел

1. Басюк Н. А. Творчий підхід учителя у формуванні почуття відповідальності молодших школярів. Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Вип. 5 (15). Київ: НПУ імені М. Драгоманова. 2006. С. 183.
2. Басюк Н. А. Формування почуття відповідальності у молодших школярів: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання АПН України. К., 2005. 294 с.
3. Гриценко Л. Психологічні аспекти формування відповідального ставлення до здоров'я засобами ігрової діяльності. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/491>
4. Сухомлинський В.О. З чого починається громадянин. Т.5. К.: Радянська школа, 1977.
5. Туряниця В. В., Товканець Г. В Вплив етичної компетентності вчителя на формування особистості учнів. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (м.Мукачево, 25-26 жовтня 2018 року) / гол. ред. Т.Д. Щербан. Мукачево: МДУ, 2018. С. 404-406.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>